Његове приче расту као биљке

Мајстор приповедања, чији се роман „Доротеј", преведен на више језика, нашао и на филмском платну и позоришним даскама, цео животни век посветио је писању – и агрономији. Један је од писаца који су допринели обнови историјског романа у савременој српској књижевности

Фото Мирослав Тодоровић

У књижевност је ушетао супериорно у четвртој деценији живота романом „Доротеј", који је изабран за објављивање на конкурсу „Народне књиге", БИГЗ-а и „Рада" 1977. године, и у то време је био једна од најчитанијих домаћих књига. Прича о необичном монаху, којом је Добрило Ненадић допринео обнови историјског романа у савременој српској књижевност, не само да је била читана, она се могла и гледати захваљујући филму Здравка Велимировића, и позоришној драми „Копље" коју је по роману написао Жељко Хубач. „Доротеј" је ушао и у Антологију српске књижевности на интернету.

А све је почело тако што је прво написао последње поглавље, па тек онда све остало.

– Истина је да сам почео реченицом коју је изговорио монах Димитрије сведочећи о првом сусрету са монахом и видаром Доротејем: „Свега се сећам, нарочито нашег првог сусрета". По истом природном закону по коме из семенке ничу биљчице парадајза или паприке, развијају се и књижевне творевине. Оне расту и гранају се из једног језгра које им даје почетни замах и енергију. Наравно, сваки писац има неки свој посебан поступак, али то и није тако важно. Напослетку се рачуна само довршено дело, да ли је оно довољно пријемчиво, да ли дотиче још некога осим његовог творца. То је једноставно питање талента – каже Ненадић, који кроз своје садржаје приповедања истражује вртлоге прошлости и преиспитује токо-

Ученици првог разреда средње школе 1953. године: Добрило је у другом реду

ве садашњости. А о томе како треба причу причати једном приликом је рекао: „Не причај оно што нико не воли да слуша. Прича ваља само ако живот не ваља. Три пута размислити пре него што причу почнеш."

Стручњак за малине

Није случајно што настанак романа пореди управо са растом биљака: Добрило Ненадић је свој радни век провео као агроном у свом завичају, све до пензионисања 1994. године.

– Завршио сам Средњу пољопривредну школу у Пожеги 1960. а првог октобра те године сам уписао Пољопривредни факултет у Земуну на коме сам дипломирао 23. јула 1964. године, дакле завршио сам га за непуне четири године, са десетком на дипломском раду. Почео сам да радим првог августа те године у Земљорадничкој задрузи Ариље као њихов стипендиста. Најприродније је било да радим посао за који сам школован и међу људима који су ме школовали – сећа се Ненадић.

Мало је познато да је он, заједно са групом стручњака агронома, допринео да његов крај у свету постане познат по гајењу малина.

– У почетку није било малина у ариљском крају, осим понеког жбуна у нечијем врту. То је давно било, па се и заборавило како је све то у почетку тешко и мучно ишло. Али добро, нека им буде, немам намеру да о томе подносим извештаје, нека мисле људи да је малина самоникла биљка и да је Ариље богомдано место за њен узгој. Али истина је да почетком седамдесетих година малине овде практично није било, а да је донедавно Ариље, општина од 20.000 становника, производило 20.000 тона малине, што чини невероватних четири одсто укупне светске производње овог

У родном Вигошту

ретког и скупоценог воћа! Светска производња је 500.000 тона, производња Србије 100.000 тона. У последње две године дошло је до катастрофалне суше тако да је производња у Ариљу опала на 20 до 30 одсто од пуне производње, но то је, надамо се, само краткотрајни застој, за неколико година ће се све вратити на пређашњи ниво – каже Ненадић.

Како се агроном осећа у улози писца?

– Ја себе не доживљавам као расплућену личност. Напротив. Нити је писац ометао агронома, нити агроном писца. Многа знања из пољопривредних наука су ми користила као писцу, а бивало је и обрнуто.

Историја „у генима"

Добрило Ненадић је рођен пред сам рат 1940. године у селу Вигошту, одакле је и генерал Крсман Милошевић, аутор више историјских књига.

– Крсман и ја смо рођаци. Мој отац и његова мајка су брат и сестра. Изгледа да смо повукли ген од нашег деде Милојка Ненадић Чикириза. Крсман се бавио озбиљном историјском науком, а ја уметничком прозом у чијој је сценографији понекад била и понека мање-више веродостојна историјска кулиса – примећује писац.

О свом детињству и одрастању каже да је било добро, јер су били млади и за боље нису знали. Сада знају да је то било време

Живи у Ариљу, ту је као агроном 1994. дочекао и пензију

На снимању филма „Доротеј" са Здравком Велимировићем и Батом Живојиновић

оскудице, сиротиње, свакаквих неправди, насиља и зла.

Сећа се мајстор приповедања и своје прве књиге.

– Била је то таблица од шкриљца уоквирена дрвеним рамом за који је био привезан прави морски сунђер за брисање. Таблица је била с једне стране ишпартана танким црвеним линијама а са друге мрежом квадратића. Ту смо ми у првом основне шкрабали своја прва слова. Мој учитељ Љубиша Живавац ме је научио да читам и пишем и њему, само њему, дугујем захвалност. Опремљен тим знањем остало сам научио сам. Та таблица, иначе, наликује по димензијама на таблет киндл, електронску направу – читач. Доживео сам да се мојих пет књига (засад толико а биће их убрзо и више!) врте на светској мрежи „Амазону" и да су доступне свим људима на планети који имају киндл читач – поносан је аутор „Доротеја".

У својим књигама, можда боље речено једној приповетки од више поглавља, описана је српска судбина од 1296. године, до бомбардовања 1999. године.

– Овај прилично широк временски опсег још више се проширио изласком романа „Гвоздено доба" чија се радња дешава у праисторији, у освит човечанства, а проширће се још више када ових дана изађе мој најновији роман „Време кокошки" чија се радња збива 2013. године – најављује познати писац који, изгледа, не може без изазова. Први је међу савременим романсијерима „загњурио" у далеку прошлост, у време када су пећински људи тек стицали прва искуства о свету који их окружује ослањајући се на археолошка истраживања.

– За педесет хиљада година променило се много тога у животу човека и човечанства, али у погледу темељних особина готово ништа: све је остало исто, и љубав и мржња, и пакост, завист, злоба, доброта, трпељивост... – примећује наш саговорник.

Роману „Деспот и жртва" претходило је опсежно проучавање које га је довело до спознаје да „градња Смедерева није био никакав прислини кулук и испаштање народа под притиском проклете Јерине, него управо супротно: тих неколико година (1430–1440) био је невиђени замах привреде и културног развоја, веза са Европом. Ђурађ Бранковић је био способан владар, а Ирина Кантакузин дама. На кулук и на присилу не може се направити ни ћуприја преко потока, а камоли највећа европска равничарска тврђава тог времена. Ми смо то могли јер смо имали богату и снажну државу".

Уметност је неукротива

Питамо Ненадића, да може да бира, у које време би се вратио?

– Изабрао бих ово наше време, без икакве двојбе. Упркос свим незадовољствима које свакодневно испољавамо псујући све ово што нас окружује на пасја ко-

Вредно перо

На сајту Добрила Ненадића је занимљива статистика која каже да је од 1977. до данас објавио 17 романа у тиражу од 284.300 примерака, у земљи 221.800 и 62.500 у иностранству. Од тога је „Доротеј" штампан 14 пута у тиражу од 131.000 примерака, прати га „Деспот и жртва" са седам издања и 58.000 књига. Исписао је 4.482 странице, али вредно перо још није спуштено.

На додели награде „Бора Станковић" за роман „Мрзовоља кнеза Бизмарка", 2006.

ла, ово је ипак неупоредиво боље и неупоредиво удобније окружење него што је то икада раније било. Постали смо безобразни и размажени. Полазим од себе. Стално нешто гунђам, стално ми нешто смета, а онда се тргнем и сетим кроз какав смо јад, оскудицу и муку пролазили, прекрстим се и промрмљам „Опрости ми, Господе, јер не знам шта говорим!" – признаје писац.

Занимљиво је вредновање рада Добрила Ненадића. Престижну награду Народне библиотеке Србије за најчитанију књигу, за роман „Доротеј", добио је 1978. године и онда до 1996. године ниједно признање, иако је написао и објавио седам романа. „Ја сам био некакав сељак из земљорадничке задруге са Ибарске магистрале који се непозван нашао у фенси друштву", објашњава. Па је, тако, наредну награду добио од земљака, за допринос књижевном животу Златиборског округа.

– Плакету „Паун Петронијевић" примио сам у Основној школи у Рибашевини, родном месту сељака песника, а састојала се од седам литара бензина, два чорбаста пасуља, две купус салате и пива. Питам Добривоја Борчића, мог средњошколског друга који је био некакав фактор у Културно-просветној заједници у Ужицу, да ли има ту и која кинта. 'Доста ти је и то!', одбрусио ми је. А онда сам за роман 'Деспот и жртва' добио награду 'Меша Селимовић'. После се и на мене сручила права лавина награда, нису имали куд. Стид ме је да о томе и говорим – каже писац.

Са супругом Петканом у друштву пријатеља

Бесплатно на интернету

Романи Добрила Ненадића су се нашла и у дигиталној едицији Антологије српске књижевности у којој је преко 130 дела доступних за преузимање преко интернета: од средњовековних житија српских светаца и народне поезије, преко најзначајнијих дела књижевника. Одабир дела је направио Учитељски факултет у Београду, а дигитализацију је извршио „Мајкрософтов" Центар за развој софтвера у Београду, у оквиру програма „Партнер у учењу". Пројекат има циљ да читаоцима широм света буду лако и бесплатно доступна капитална дела српске књижевности. Све књиге су на српском језику и у ћириличном писму.

По свршетку једног рукописа веома је тешко наканити се и прикупити довољно мотива за нову списатељску авантуру. Добрило, иако је загазио у осму деценију живота, не посустаје. Припрема самостално двојезично (српско–енглеско) издање под насловом Доротеј – Dorotheus и упоредо с тим пише и нови роман под радним насловом „Жаретова ламина".

А ми се присећамо његових речи: „Уметност је ћудљива, намћораста, не можеш јој одредити смер ни куда ће шта кренути, ни где ће се зауставити, јашеш дивљег парипа а не кротко сипљиво кљусе које послушно и стрпљиво преплиће и заплиће ногама. Од предвидљивога и кроткога нема неке вајде а ни штете, далеко нећеш стићи али ни врат нећеш сломити ако се пропне."

С. Берић